

ถึงเวลาที่ “คนไทย” ต้องมี กม.คุ้มครองต้นไม้มรดก !

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นต่อเนื่องยาวนาน ส่งผลกระทบทางตรงและทางอ้อมทั่วทุกพื้นที่ในโลก ภัยพิบัติ ภัยสุขภาพและภัยอื่นๆ ตามมาอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีความร่วมมือในการพยายามกำหนดกฎหมายหรือข้อตกลงสนธิสัญญานานาชาติต่างๆ หวังช่วยกันป้องกันแก้ไขไม่ให้สิ่งแวดล้อมโลกมนุษย์ถูกทำลายเสียหายไปมากกว่านี้ เช่น กฎหมายควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มลพิษน้ำ หมอกควัน ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล ฯลฯ

กระแสแรงค์ “รักษาสีเขียว” เริ่มเข้มข้นขึ้นจากภาคประชาชนกลุ่มต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะกิจกรรมฟื้นฟูโลกด้วยการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ บางประเทศรวมใจกันปลูกเป็นแสนเป็นร้อยล้านต้น แม้แต่ประเทศไทยก็พยายามประกาศขอให้ประชาชนเพิ่มพื้นที่สีเขียว

ทำไมชาวโลกถึงตระหนักและส่งเสริมการปลูกต้นไม้ ก็เพราะ “ต้นไม้” คือทรัพยากร ธรรมชาติที่สร้างประโยชน์มหาศาลให้แก่มนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ความร่มเย็น สร้างสมดุลในระบบนิเวศ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งอาหาร ลดมลพิษทางอากาศ ช่วยดูดซับน้ำจากฝนป้องกันการชะล้างไหลบ่าของน้ำฝน ปกป้องผืนดิน นอกจากนี้ยังช่วยด้านจิตใจ ต้นไม้ให้คุณค่าทางจิตวิญญาณ สุขภาพอื่น ๆ อีกหลายอย่างเช่น “การอาบน้ำ” ที่อาศัยธรรมชาติคือป่าเข้ามาช่วยบำบัดรักษาร่างกายและจิตใจ ซึ่งคิดค้นและพัฒนาขึ้นโดยนักวิจัยชาวญี่ปุ่นในปีค.ศ.1982 เป็นลักษณะการซึมซับธรรมชาติให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ไม่ว่าจะเป็นรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส เหมาะกับคนเมืองผู้มีวิถีชีวิตเร่งรีบ และมีความเครียดสูงจนเสี่ยงต่ออาการเจ็บป่วยที่มีผลกับร่างกายและจิตใจ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในหลายประเทศ และบรรพบุรุษของมนุษย์โลกใช้พลังธรรมชาติจากต้นไม้บำบัดกับสุขภาพมายาวนานหลายร้อยปี เช่น ศาสตร์แห่งชี่กง

ประโยชน์

ของต้นไม้และป่าในเมือง

เป็นตัวกรองอากาศที่ดี ทำให้อากาศเย็นลง 2-8°C
ต้นไม้ใหญ่ให้ O₂ ได้ 8-10 คน/วัน/ต้น ต้นไม้ 1 ต้นกำจัด CO₂ 12 กก./ปี
ช่วยควบคุมการไหลและคุณภาพของน้ำ ช่วยลดความดันเลือดและความเครียด
พื้นที่ที่มีต้นไม้มีมูลค่าอสังหาริมทรัพย์เพิ่ม 20%

ประเทศที่พัฒนาแล้วให้ความสำคัญกับ “ประชากรต้นไม้ใหญ่” ไม่ต่างจาก ประชากรทั่วไป เช่น สิงคโปร์ ญี่ปุ่น อังกฤษ อเมริกา ฯลฯ ที่นอกจากจะปลูกเพิ่มแล้วยังดูแลรักษาทุนนอมเป็นอย่างดี มีกฎหมายปกป้องคุ้มครองหลายฉบับ และส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อีกมากมาย เช่น กลุ่ม [TreeCount!](#) ใน เมืองนิวยอร์กมีอาสาสมัครดูแลต้นไม้กว่า 2,300 คน มีการช่วยกันทำ “บันทึกข้อมูลต้นไม้” กว่า 6.8 แสนต้นในเมืองอย่างละเอียด ไม่ว่าจะเป็นชนิดพันธุ์ ขนาด ลักษณะความสมบูรณ์ สิ่งที่ต้องดูแลเป็นพิเศษรวมถึงคุณประโยชน์ที่มีต่อชุมชน ฯลฯ และยังสามารถคำนวณค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ปริมาณน้ำฝนที่ต้นไม้แต่ละต้นดูดซับไว้ ปริมาณที่ช่วยประหยัดไฟฟ้าคิดเป็นกิโลวัตต์ ชั่วโมงเท่าใดต่อปี ปริมาณมลภาวะที่ลดลง ฯลฯ

มีการประเมินตัวเลขไว้ว่า “ต้นไม้แต่ละต้น” สามารถช่วยเมืองนิวยอร์กประหยัดค่าใช้จ่ายประมาณ 530 ดอลลาร์สหรัฐหรือ 16,000 บาทต่อปี

ย้อนกลับมาดูประเทศไทยรอบ 10 ปีที่ผ่านมา พบเรื่องเศร้าใจว่าป่าไม้ของเรายังถูกทำลายลดลงอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ป่า 102.4 ล้านไร่ หรือคิดเป็น 32 % ของพื้นที่ทั้งหมด ทั้งนี้หากเปรียบเทียบมาตรฐานเฉลี่ยพื้นที่สีเขียวในเมืองหลวงทั่วโลกเมื่อเทียบกับอัตราประชากรควรมีไม่ต่ำกว่า “9 ตร.ม.ต่อคน” สิงคโปร์มี 66 ตร.ม. มาเลเซียมี 55 ตร.ม. สหรัฐอเมริกา 23.1 ตร.ม. เวียดนาม 13.7 ตร.ม. ในขณะที่ คนกรุงเทพฯ มีเพียงเฉลี่ย 6.18 ตร.ม. ต่ำว่ามาตรฐาน ที่น่าเศร้าไปกว่านั้นคือในแต่ละวันมีภาพข่าวต้นไม้ขนาดใหญ่หรือต้นไม้มรดก

ในที่ดินเอกชนหรือพื้นที่หน่วยงานราชการจำนวนมาก ถูกทอดทิ้ง รุกราน ตัดโค่นเพื่อรองรับการก่อสร้างถนน หมู่บ้าน สร้างสถานีรถไฟ ฯลฯ

เครือข่ายภาคประชาชนที่รักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเริ่มตระหนักและพยายามให้ความรู้การอนุรักษ์ดูแลรักษาต้นไม้ใหญ่ เพิ่มขึ้น มีการสนับสนุนอาชีพ “รุกขกร” นอกจากนี้หน่วยงานราชการหลายแห่งเริ่มให้ความสำคัญเช่นกัน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดเกิดกิจกรรมขึ้นทะเบียนต้นไม้มรดกเป็น **“รุกขมรดกของแผ่นดิน”** มีประชาชนและหน่วยงานเข้าไปร่วมส่งข้อมูลรายละเอียดต้นไม้จากทั่วประเทศเพื่อประกวดและขึ้นทะเบียน

ทั้งนี้ข้อกำหนดต้นไม้ที่จะถือว่าเป็น “รุกขมรดกชาติ” ประกอบด้วยคุณสมบัติเบื้องต้น เช่น มีอายุเกิน 100 ปี มีความสวยงาม มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ฯลฯ ปัจจุบันมีการคัดเลือกต้นไม้ขึ้นทะเบียนไปแล้ว กว่า 120 ต้น จากทั้งหมด 500 กว่าต้นที่ส่งเข้ามา โดยต้นไม้ที่เก่าแก่สุดอายุถึงเกือบ 2,000 ปี

ยังมีต้นไม้ทรงคุณค่าอีกมากมายในเมืองไทยที่ยังไม่ได้ถูกสำรวจบันทึกเก็บข้อมูลเอาไว้ หากพวกเราปล่อยปละละเลยต้นไม้เหล่านี้คงไม่เหลือให้ลูกหลานในอนาคต!

เมื่อประเทศไทยยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูล เกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ ก็ถึงเวลาแล้วที่คนไทยต้องร่วมมือกันจัดทำข้อมูลเหล่านี้ให้เป็นข้อมูลเปิดเผย หรือ “โอเพ่น ดาต้า” (Open Data) เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลายรูปแบบ

โดยทีมอาสาสมัครจาก “ชมรมเครือข่ายนักสื่อสารข้อมูลเชิงลึกแห่งประเทศไทย” หรือ “ทีดีเจ” (Thailand Data Journalism NetworkDJ : TDJ) และภาคีเครือข่าย Big Trees , Boonme Lab สมาคมผู้สื่อข่าวแห่งประเทศไทย ร่วมมือกันจัดทำวิธีการเก็บโอเพ่น ดาต้าต้นไม้มรดกและต้นไม้ใหญ่ทั่วประเทศไทย ด้วยการใช้ระบบ “Youpin” (<https://beta.youpin.city>) ซึ่งเป็น Crowdsourcing Platform พัฒนาโดย “Boonmee Lab” ให้คนไทยได้มีโอกาสช่วยกันปกป้องเก็บข้อมูลต้นไม้ที่ตัวเองต้องการรักษาไว้ โดยประชาชนทั่วไปสามารถช่วยกันปกป้องผ่านโทรศัพท์มือถือได้อย่างง่ายดาย โดยไปที่ <https://beta.youpin.city>

ถึงเวลาแล้วหรือที่คนไทยจะมีโอกาสได้ร่วมมือกันผลักดัน “กฎหมายคุ้มครองต้นไม้มรดก” และควรเริ่มจากหลักการสำคัญเบื้องต้นดังนี้

- 1 การกำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนต้นไม้มรดกและต้นไม้ใหญ่ทั่วประเทศไทย เพื่อระบุสถานที่ตั้งชัดเจน
- 2 ภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงประชาชนทั่วไป ควรร่วมจัดตั้งกองทุนคุ้มครองดูแลและรักษาต้นไม้มรดกที่ขึ้นทะเบียน มีกรณีศึกษาจากทั่วโลกชี้ให้เห็นว่า “เงินทุนสนับสนุน” ทำให้กิจกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- 3 การกำหนดบทลงโทษผู้ทำลายหรือทำร้ายต้นไม้มรดกเหล่านี้

สำหรับแนวทางในการยกร่างกฎหมายนั้น อาจศึกษาตามแนวทางของ พ.ร.บ. ป่าไม้ พ.ร.บ. น้ำบาดาล ฯลฯ และควรมีการออกกฎหมายให้มีการคุ้มครองแก่ต้นไม้ใหญ่ทุกชนิด เช่นเดียวกับในแคนาดาหรืออินเดีย และควรออกกฎหมายให้ต้นไม้สถานะเป็นมรดกชาติ (Heritage) รวมถึงการอาศัยช่องทางกฎหมายผังเมือง กฎหมายระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่องทางสิทธิของชุมชนตามรัฐธรรมนูญช่วยจัดสรรงบประมาณบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ความร่วมมือ “ปกป้องต้นไม้ใหญ่” ของคนไทยครั้งนี้ คือพลังสำคัญที่จะช่วยกันปกป้องและหยุดยั้งการทำลายต้นไม้มรดกของพวกเรา และเป็นข้อมูลสำคัญที่จะช่วยส่งเสียงผลักดันให้รัฐบาลออก **“กม.คุ้มครองต้นไม้มรดก”** ... ก่อนที่จะไม่เหลือมรดกของต้นไม้ให้คุ้มครอง !

ปาริชาติ บุญเอก, สิริพรรณ สุปรัชญา, ประภาภรณ์ เคารพ
ธณพงษ์ เกษมาลี, พงศกร อธิภาพวงศ์

อ้างอิง <http://tree.culture.go.th/mobile/index.html>
<https://www.nycgovparks.org/trees/treescount>
<https://www.bltbangkok.com/article/info/8/263>

<https://th.wikipedia.org/wiki/รुकขมรดก>

กุลทิพย์ ศาสตระรุจิ. โครงการการจัดการข้อมูลข่าวสารเชิงประเด็นสู่สาธารณะในโครงการ ความเต็มใจจ่าย
เพื่อพื้นที่ป่าไม้ในเมือง กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

<https://dsignsomething.com/2015/07/26/%e0%b8%aa%e0%b8%a7%e0%b8%99%e0%b8%a3%e0%b8%b2%e0%b8%87%e0%b8%a3%e0%b8%96%e0%b9%84%e0%b8%9f%e0%b8%a5%e0%b8%ad%e0%b8%a2%e0%b8%9f%e0%b9%89%e0%b8%b2%e0%b8%81%e0%b8%a5%e0%b8%b2%e0%b8%87%e0%b9%80%e0%b8%a1/>
<https://thaipublica.org/2019/05/ho-chi-minh-city-green-area-trees/>